

**ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО - ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ
В СИСТЕМІ «ВЧИТЕЛЬ – УЧЕНЬ»**

Прагнучи досягнути феномен внутрішнього світу особистості, сучасна психологічна наука передусім зосереджується на проблемі становлення картини світу осіб підліткового віку. Соціокультурні трансформації, пов'язані із динамікою економічної, політичної та соціальної сфери сучасного суспільства, мають найбільший вплив на особистість дитини саме цього віку.

Проблема вивчення культури спілкування в підлітковому віці обумовлена рядом важливих обставин. Перш за все, вона визначається особливостями самого підліткового віку, який описується психологами як найскладніший етап розвитку організму та психіки дитини.

Саме в спілкуванні підлітки усвідомлюють досвід взаємодії з людьми, усвідомлюють себе через порівняння з іншими, розвиваються інтелектуально, в результаті взаємного збагачення інформацією формують етико-естетичні погляди і уявлення.

Проблема культури спілкування відображена у численних філософських, психолого-педагогічних дослідженнях, в яких наголошується на винятковій її важливості у процесі виховання.

Проблема формування культури спілкування особистості знайшла своє відображення у працях вітчизняних (Т.Ф. Алексеєнко, І.А. Ільєва, Т.М. Левашова, М.І. Скрипник, Л.В. Соколов, І.В. Страхов, М.О. Чернишова, В.Є. Штифурак) та зарубіжних (А. Адлер, Б. Басс, Л. Картер, Д. Коуен, Г. Олпорт, Г. Саллівен, Г. Триєндис, К. Хорні, У. Шутц) вчених.

У функціонально-рольовому плані педагогічної діяльності особистість вчителя найчастіше ніби винесена за дужки. Однак педагогічний процес відбувається в двох площинах, які відповідають двом основним завданням навчання і виховання. Перше з них передбачає засвоєння учнями знань як значень, свого роду духовної форми кристалізації суспільно-історичного досвіду. Для розв'язання цього завдання досить «розумних роботів», які б забезпечили засвоєння стандартних форм мислення і поведінки. Друге завдання - це формування в учнів особистого відношення до знань, відношення, породженого самим життям іншими словами, розвиток мотиваційно-змістової сфери особистості.

Отже, у процесі педагогічного спілкування формуються як суспільно-соціальні якості особистості учнів, що характеризуються його вмінням бути «таким, як всі», так і якості «бути не таким, як всі», зберігати свою індивідуальність і унікальність. Це завдання в школі розв'язується більшою мірою при безпосередньому контакті учнів з вчителем, коли перші отримують можливість в конкретній діяльності спостерігати, сприймати, і оцінювати індивідуальні прояви особистості вчителя. Взаємодіючи з учнем, педагог транслює свою індивідуальність, реалізуючи власну потребу і здатність бути

особистістю і, в свою чергу, формуючи відповідну потребу і здатність у школяра.

Рольовий чи особистісний плани можуть переважати в діяльності вчителя. Оптимальною для навчально-виховного процесу є настанова педагога на функціонально-рольову і особистісну взаємодію: особисте проступає через рольове в індивіді. Подібне поєднання забезпечує передачу загальносоціального і особистого, індивідуального досвіду педагога. Та практика показує, що з такою настановою працюють лише вчителі, що знаходяться на високому рівні професійної майстерності [3].

1. На підґрунті аналізу наукових досліджень педагогічної діяльності, ми дійшли висновку, що саме спілкування варто розглядати як суттєвий чинник формування картини світу у осіб підліткового віку.

2. Педагогічне спілкування є «творчим процесом», необхідною умовою процесу формування світогляду підлітка.

3. Поняття «педагогічне спілкування» включає в себе в єдності педагогічний вплив і власну активність вихованця, що виявляється у відповідних уявленнях або опосередкованих впливом на педагога й на себе самого (самовиховання).

4. Результатом педагогічного спілкування має стати підготовка підлітка до активного самостійного опанування знань та формування пов'язаних з ними вмінь, здібностей і особистісних якостей.

Література

1. Бодалёв А.А. Личность и общение: Избранные труды / А.А.Бодалев. – М. : Педагогика, 1983. – 271 с.

2. Бушай І.М. Психокорекція образу світу старшокласників / І. М. Бушай // Проблеми загальної та педагогічної психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. – Т. VII, Вип. 6. – К., 2005. – С.50-57.

3. Рабочая книга школьного психолога / Под. ред. И.В. Дубровиной. – М. : Просвещение, 1991. – 303 с.

4. Развитие психики ребёнка в общении со взрослыми и сверстниками : Сборник научных трудов / Под.ред. А.Г. Рузской – М. : АПН СССР, 1983. – 166 с.

5. Развитие психики ребёнка в процессе учебной деятельности : Сборник научных трудов / Под.ред. Давыдова В.В. – М. : АПН СССР, 1983. – 154с.

6. Репина Т.А. Восприятие дошкольником выразительной стороны рисунка и её влияние на отношение детей к чтению книги // Вопросы психологии. – 1980. – № 5 – С.15-21.

7. Савчин М.В. Соціальна педагогічна психологія. (Навчальний посібник).– Дрогобич : Видавнична фірма «Відродження», 1997. – 208 с.

8. Социальная психология : Учебное пособие для студентов пед. университетов / Под ред. А.В. Петровского. – М. : Просвещение, 1987. – 224 с.

9. Титаренко Т.М. Такие разные дети / Т.М.Титаренко. - К. : Радянська школа, 1989. – 139 с.

10. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання / К.Д.Ушинський // Твори : В 6 т. – К., 1952. – Т. 4. – С. 43-45, 47.

11. Фіцула М. М. Педагогіка : Навч. посіб. Вид. 2-ге, випр., доп. / М.М.Фіцула. – К. : Академвидав, 2007. – 560 с. (Альма-матер).

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>